

ประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการแปล*

มาลีทัต พรหมทัตตเวที
ภาควิชาสาขาสังคมศึกษาศาสตร์
ราชภัฏชัยสถาน

บทคัดย่อ

การแปลคือการถ่ายทอดความคิดจากภาษาหนึ่ง โดยยังคงความหมายเดิมไว้ครบถ้วนและใช้ภาษาที่ถูกต้องสละสลวย ผู้แปลต้องมีความรู้ภาษาต้นฉบับและภาษาที่จะแปลไปสู่ ทั้งในด้านโครงสร้าง ศัพท์ สำนวน และไวยากรณ์ ต้องมีความรู้หรือแสวงหาความรู้รอบตัวไม่ว่าจะเป็นด้านใด และฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ที่สำคัญคือ ต้องมีเครื่องมือ อันได้แก่ พจนานุกรมและหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ ทั้งที่เป็นแบบทั่วไปและแบบเฉพาะสาขา ในการทำงานแปลทั้งจากอังกฤษเป็นไทย และจากไทยเป็นอังกฤษ ใช้หลักการเดียวกัน คือต้องมีความรู้เกี่ยวกับงานที่จะแปล ต้องพิจารณาเนื้อหาของงานว่าเป็นประเภทใด ต้องรู้ความแตกต่างของโครงสร้างและระดับของภาษา ต้องรู้ศัพท์ สำนวน และศัพท์เฉพาะด้าน ต้องมีความรู้ด้านวัฒนธรรม และท้ายที่สุดต้องมีความรู้รอบตัว สำหรับการแปลงานวรรณกรรมนั้น แบ่งได้เป็นวรรณกรรมร้อยแก้ว และวรรณกรรมร้อยกรอง ถ้าเป็นร้อยกรองให้ถอดความเป็นภาษาธรรมดาาก่อนแล้วจึงแปล จะแปลเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ตามความถนัดและความเหมาะสม ร้อยกรองไม่จำเป็นต้องมีสัมผัสเสมอไป นอกจากความหมายตามพจนานุกรมแล้วยังต้องตีความจากสิ่งที่ผู้ประพันธ์ไม่ได้เขียนไว้โดยพิจารณาจากบริบท คือต้อง read between the lines รวมทั้งความหมายแฝงหรือการเสียดสีประชดประชันด้วย ต้องระวังไม่ให้เกิดความคลั่งในการใช้ภาษา เมื่อแปลเรื่องที่เป็นเรื่องโบราณไม่ควรใช้ภาษาสมัยใหม่ ตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้องโดยเฉพาะเรื่องชื่อ สถานที่ รายละเอียดต่าง ๆ ในกรณีแปลไทย-อังกฤษ เมื่อแปลแล้วควรมีเจ้าของภาษาเป็นผู้้อนตรวจความถูกต้องของการใช้ภาษาและไวยากรณ์เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุง การทำงานเป็นคณะจะช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และต้องใจกว้างพอที่จะรับฟังคำติชมของผู้อื่นเพื่อการเป็นนักแปลที่ดี

คำสำคัญ : การแปล, เนื้อหา, โครงสร้าง, งานวรรณกรรม, ศัพท์, สำนวน

เป็นที่รู้กันโดยทั่วไปว่าการแปลคือการถ่ายทอดความคิดจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง โดยยังคงความหมายเดิมไว้ให้ครบถ้วน ซึ่งเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อผู้แปลสามารถถ่ายทอดความคิดเป็นภาษาใหม่ได้อย่างสละสลวยใกล้เคียงกับภาษาเดิม โดยต้องมีความรู้ภาษาทั้งสองดีทั้ง

ในด้านโครงสร้างของภาษา ศัพท์ สำนวน และไวยากรณ์ ทั้งยังต้องมีความรู้หรือแสวงหาความรู้รอบตัวไม่ว่าจะเป็นด้านใด ต้องอ่านมาก ฟังมาก เขียนมากจนเกิดความชำนาญ ที่สำคัญคือ ต้องมีเครื่องมืออันได้แก่ พจนานุกรมและหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ ทั้งที่เป็นแบบทั่วไป

และแบบเฉพาะสาขา ที่จำเป็นคือ Pronouncing Dictionary ซึ่งจะช่วยในการถ่ายทอดชื่อต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง Roger's Thesaurus, Dictionary of Synonyms and Antonyms และ Dictionary of Slangs เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าการจะยึดการแปลเป็นอาชีพนั้นต้องมีการลงทุน

* บรรยายในการประชุมสำนักศิลปกรรม ราชภัฏชัยสถาน เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐

พอสมควร โดยเฉพาะการแปลเฉพาะด้าน ซึ่งบางครั้งไม่สามารถหาความหมายของคำศัพท์จากพจนานุกรมทั่วไปได้ ผู้เขียนเองสะสมพจนานุกรมเฉพาะด้านเท่าที่จะหาได้ เมื่อมีโอกาสไปต่างประเทศเห็นพจนานุกรมบางเล่มที่หาซื้อไม่ได้ในประเทศไทยก็ซื้อมาเพราะในการทำงานแปลนั้น ผู้แปลไม่สามารถเลือกเรื่องที่จะแปลได้เสมอไป บางครั้งต้องแปลสิ่งที่อยู่นอกเหนือความถนัดหรือความสนใจของตนเอง จึงต้องมีเครื่องมือให้พร้อม

ในการทำงานแปลนั้น ไม่ว่าจะแปลอังกฤษเป็นไทย หรือไทยเป็นอังกฤษ ก็ใช้หลักการเดียวกัน ซึ่งแบ่งคร่าว ๆ ได้ดังต่อไปนี้

๑. ความรู้เกี่ยวกับงานที่จะแปล การมีความรู้หรือภูมิหลังเกี่ยวกับงานที่กำลังแปลจะช่วยให้การแปลมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ในการแข่งขัน American football ทางโทรทัศน์ ระหว่างทีมวอชิงตันซึ่งมีฉายาว่า Washington Redskins กับอีกทีมหนึ่ง กองเชียร์ของทีมวอชิงตันถือป้ายผ้าเขียนว่า Remember Little Bighorn? ซึ่งเป็น การชมขวัญคู่ต่อสู้ เพราะพาดพิงถึงเหตุการณ์ตอนหนึ่งในประวัติศาสตร์อเมริกัน เมื่อพลโท George Armstrong Custer ซึ่งเป็นนายทหารหนุ่มที่รบเก่งมากนำทหารไปสู่กับอินเดียนแดงเผ่า Sioux (ซุส) ภายใต้งานนำของ Chief Sitting Bull ที่

Little Bighorn ในมอนทานา และพ่ายแพ้อย่างย่อยยับเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๙ โดยที่ คัสเตอร์และทหารทั้งหมดเสียชีวิต Redskins ก็คือคำที่คนอเมริกันใช้เรียกอินเดียนแดง กองเชียร์ของทีมวอชิงตันจึงต้องการเหยียดคู่ต่อสู้ว่าในอดีตอินเดียนแดงเคยถล่มคนขาวมาแล้ว วันนี้ประวัติศาสตร์ก็จะซ้ำรอยอีก นั่นคือ ทีมวอชิงตันจะต้องชนะแน่ แต่ผู้บรรยายไทยกลับบอกว่าป้ายเขียนว่า “ระวังนะ เดี่ยวฉันจะเอาเขาแหลม ๆ ของฉันที่มเอา” คงจะนึกถึงคำว่า Longhorns ซึ่งหมายถึงวัวเขายาวที่นิยมเลี้ยงกันในรัฐเท็กซัส ผู้ชมก็เลยงงว่าวัวมาเกี่ยวอะไรกับการแข่งฟุตบอลด้วย ไม่เข้าใจการเหยียดหยันของกองเชียร์ทำให้บรรยากาศของการชมด้อยลงไปมาก

๒. เนื้อหาของงาน ผู้แปลต้องดูว่างานที่จะแปลมีเนื้อหาเป็นลักษณะใด เช่น เป็นสารคดี บันเทิงคดี วิชาการ ฯลฯ เพื่อเลือกใช้ภาษาและสำนวนที่สอดคล้องกัน ถ้าเป็นเรื่องวิชาการ หรือการแปลตำราภาษาที่ใช้ต้องเป็นภาษาเขียนไม่ใช่ภาษาพูด ต้องแปลเก็บความทั้งหมดโดยไม่ต่อเติมหรือตัดตอน ทั้งนี้ได้หมายถึงการแปลแบบคำต่อคำแบบ literal translation แต่ถ้าเป็นบันเทิงคดี ผู้แปลอาจปรับภาษาหรือเนื้อหาเพื่อความเหมาะสม ถ้ามีผลความหรือเย็นเยือกมากเกินไปก็สามารถตัดออกได้ถ้าไม่ทำให้เสียใจความ เพราะสิ่ง

ที่ต้องการนำเสนอคือความบันเทิงหรือสุนทรีย์ หากความเดิมสั้นหรือห้วนเกินไปจนผู้อ่านอาจจับประเด็นไม่ได้ก็อาจขยายความได้เท่าที่จำเป็น โดยเฉพาะถ้ามีศัพท์เฉพาะหรือข้อความที่น่าจะอธิบายเพิ่มเติมเพื่อความกระจ่างของผู้อ่าน ซึ่งอาจทำได้โดยการอธิบายไว้ในวงเล็บหรือเชิงอรรถ เช่น เวลาทับศัพท์คำไทยอย่างน้ำพริก จะเขียนว่า nam prik เฉย ๆ โดยไม่อธิบาย ผู้อ่านที่เป็นคนต่างชาติคงไม่ทราบว่าเป็นอะไร อาจอธิบายไว้สั้น ๆ ในวงเล็บว่าเป็น (a dip made of chili paste and other ingredients, eaten with fresh or boiled vegetables) ก็จะชัดเจนขึ้น ชื่อสัตว์และพืชก็เช่นกัน ถ้าหาชื่อสามัญที่เป็นภาษาอังกฤษไม่ได้ อาจใช้ชื่อที่เป็นภาษาไทยแล้วนำวงเล็บชื่อวิทยาศาสตร์ไว้ด้วย เช่น ตะเคียน ทับศัพท์เป็น *Takhian* (*Hopea odorata*) ถ้าเป็นบันเทิงคดีควรใช้วงเล็บมากกว่าเชิงอรรถซึ่งดูเป็นวิชาการมากกว่า ข้อความที่ขัดต่อศีลธรรมจรรยาหรือหยาบคายก็ไม่ควรแปลตรง ๆ มีวิธีเลี่ยงหรือให้ผู้อ่านใช้จินตนาการเอาความเองได้

๓. โครงสร้างของภาษาและระดับภาษา แต่ละภาษาจะมีโครงสร้างที่แตกต่างกันไป ดังนั้น เวลาแปลจึงไม่ควรยึดติดกับโครงสร้างของภาษาเดิม มิฉะนั้นจะเกิดสิ่งที่เรียกว่า functional interference คือ การนำโครงสร้างของภาษาแม่ไปใช้

กับโครงสร้างของภาษาใหม่ แม้ซีที่โรงเรียนฝรั่งซึ่งอยู่เมืองไทยมาตั้งแต่ก่อนผู้เขียนเกิดเสียอีก เวลาพูดยังใช้ประโยคว่า “ใครหกหมึก” “ใครหกปากกา” ซึ่งมาจาก “Who spilled the ink?” “Who lost a pen?” อยู่เลย ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว รูปประโยคภาษาไทยและภาษาอังกฤษแตกต่างกัน ถ้าสังเกตจะเห็นว่าภาษาไทยมักละประธานของประโยค เวลาที่ทักทายกันคนไทยไม่เคยพูดว่า “คุณไปไหนมา” “เธอกินข้าวแล้วหรือยัง” “คุณสบายดีหรือ” แต่มักจะละประธานในฐานะที่เป็นที่เข้าใจ แต่ถ้าเป็นภาษาอังกฤษประโยคที่สมบูรณ์ต้องมีประธานและกริยา เช่น “Where have you been?” “Have you eaten?” “How are you?” ภาษาไทยอาจใช้ประธานกับกริยาวิเศษณ์รวมกันออกมาเป็นข้อความ เช่น “ฉันเหนื่อย” “ฉันง่วงนอน” แต่ภาษาอังกฤษต้องมีกริยาด้วย เป็น “I am tired” “I am sleepy” ที่เป็นปัญหาสำหรับคนไทยในการใช้ภาษาอังกฤษมากที่สุดเห็นจะได้แก่ articles, prepositions และ tenses ระหว่าง I bought a book. กับ The book I bought was on sale. ก็แตกต่างกันแล้ว เพราะ a book ไม่เฉพาะเจาะจงว่าหนังสือเล่มไหน แต่ The book คือหนังสือเล่มที่ฉันซื้อ คนไทยฟังดนตรี แต่ฝรั่ง listen to the music คือต้องมีบุพบทด้วย เรื่อง tense นั้นฝรั่งยุ่งยากมากกว่าไทย เพราะมีการกระจายตามกาล

เวลาและเปลี่ยนรูปตามประธาน ด้วยว่าเป็นบุรุษที่เท่าไร เอกพจน์หรือพหูพจน์ ของไทยกริยา “ไป” ไม่ว่าบุรุษที่เท่าไร ก็ใช้คำเดียวคือไป จะแสดงเวลาก็เพียงแต่เติมคำที่บอกกาลเข้าไปข้างหน้าหรือข้างหลัง เช่น เขาไปโรงเรียน เธอไปบ้านแล้ว ฉันกำลังไปห้องสมุด เราเคยไปพัทยา ในขณะที่ฝรั่งต้องเปลี่ยนรูปกริยาตามประธานและกาล He goes to school. She went home. I am going to the library. We have been to Pattaya.

ภาษาอังกฤษมักใช้โครงสร้างที่เป็น passive โดยเฉพาะในงานเขียนที่เป็น technical English ที่ไม่เน้นผู้กระทำกริยา แต่เน้นที่การกระทำ เช่น Teaks are grown in the North. สิ่งที่ต้องการสื่อคือมีการปลูกต้นสักทางภาคเหนือ ไม่จำเป็นต้องรู้ว่าใครเป็นผู้ปลูก เพราะไม่ใช่ประเด็น ถ้าจะแปลว่า ต้นสักถูกปลูกทางภาคเหนือ จะไม่เป็นภาษาไทยที่สละสลวย เนื่องจากคนไทยมักใช้คำว่าถูกในเชิงลบ เช่น เขาถูกทำถูก เราจะใช้ว่า เขาได้รับเลือกเป็นหัวหน้าห้อง ไม่ใช่ เขาถูกเลือก นักแปลบางคนตีความข้อความที่ว่า “การแปลต้องแปลตามต้นฉบับอย่างเคร่งครัด” ในทำนองว่า ต้องรักษาโครงสร้างของภาษาเดิมไว้ด้วย ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ที่ต้องรักษา คือ เนื้อความ สีสักการเขียน และระดับของภาษา ไม่ใช่โครงสร้าง

ของภาษา

ระดับภาษาก็มีความสำคัญต่อการแปล ถ้าเป็นเรื่องวิชาการหรือเป็นทางการ ศัพท์ที่เลือกใช้ไม่ควรเป็นภาษาพูด ถ้าเป็นเรื่องค่อนข้างโบราณ จะนำคำสมัยใหม่มาใช้ก็ไม่เข้ากับเรื่อง เป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับกาลเวลาที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า anachronism คำพูดที่ใช้ก็ต้องเหมาะสมกับสถานภาพของผู้พูดโดยคำนึงถึงวัยวุฒิ คุณวุฒิ สถานภาพทางสังคม สถานการณ์ ฯลฯ ประกอบด้วย ต้องคำนึงถึงผู้อ่านด้วย ถ้าแปลงานสำหรับเด็กก็ต้องใช้ภาษาง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน ไม่มีศัพท์ยากเกินกว่าที่เด็กจะเข้าใจสรรพนาม เป็นปัญหาอีกอย่างหนึ่งในการแปล โดยเฉพาะจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย คำว่า I และ you นั้นเป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้ได้กับคนในทุกระดับของสังคม แต่ในภาษาไทยมีสรรพนามที่บอกทั้งเพศ สถานภาพ และฐานะทางสังคม มีราชาศัพท์ มีภาษาถิ่น รวมทั้งระดับของความคุ้นเคย ดังนั้น I จึงสามารถแปลเป็นฉัน ผม ดิฉัน ข้าพเจ้า ข้า อ้าว เรา เขา กู ตู ข้า ข้าเจ้า ฯลฯ และ you ก็จะเป็น เธอ คุณ ท่าน เอ็ง ลื้อ ตัวแก นาย มึง สู้ ฯลฯ ปัจจุบันมีคำว่าตัวเอง ซึ่งข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าเป็นสรรพนามบุรุษที่ ๑ หรือ ๒ กันแน่ เพราะเห็นใช้ทั้ง ๒ แบบ และยังมีสรรพนามแบบหนึ่งจีน คือคำว่า ฝ่าบาท ซึ่งปรกติจะเป็นราชาศัพท์ ใช้หมายถึงผู้ที่กำลังพูดด้วยซึ่ง ๆ

หน้าซึ่งมีศักดิ์เป็นเจ้าระดับหม่อมเจ้า แต่หนังสือใช้คำนี้เพื่อหมายถึงฮ่องเต้ ในฐานะบุรุษที่ ๓ ทำให้สับสนขึ้นไปอีก การลำดับญาติของไทยบางครั้งก็ก่อปัญหาในการแปล เช่น brother, sister, aunt, uncle ถ้าไม่มีบริบทหรือไม่บอกอายุ จะทราบได้อย่างไรว่าควรแปลว่า พี่ชาย/น้องชาย พี่สาว/น้องสาว ป้า/น้าสาว/อาผู้หญิง ลุง/น้าชาย/อาผู้ชาย กันแน่

๔. ศัพท์ สำนวน และศัพท์เฉพาะด้าน การจะทำงานแปลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เรื่องศัพท์ มีคลังคำ ซึ่งส่วนหนึ่งได้จากพจนานุกรมและอีกส่วนหนึ่งต้องแสวงหาจากที่ต่าง ๆ จากการอ่านมาก ฟังมาก ไม่จำเป็นว่าผู้ที่รู้ศัพท์ดีจะเป็นนักแปลที่ดีได้ ต้องมีความรู้ด้านไวยากรณ์และการใช้ภาษาประกอบด้วย มีพจนานุกรมเป็นเครื่องมือแล้ว ต้องใช้เป็น เท่าที่สังเกต การแปลผิดพลาดส่วนใหญ่เกิดจากการไม่ดูบริบท เปิดพจนานุกรมแล้วเลือกใช้คำโดยไม่ได้พิจารณาถึงหน้าที่ของคำหรือความหมาย ว่าเข้ากับเรื่องหรือไม่ ตัวอย่างเช่น I'll give you a ring. มีผู้แปลว่า ผมจะให้แหวนคุณ ซึ่งในบริบทนี้จะหมายความว่า I'll phone you. คือผมจะโทรศัพท์ถึงคุณ คำว่า The Union ถ้ากำลังพูดถึงสงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกา จะหมายถึงรัฐทางเหนือซึ่งทำสงครามกับรัฐทางใต้หรือ The Confederate ไม่ใช่สหภาพแรงงาน ข้าพเจ้าเคยเห็นเมนูตามร้านอาหาร

ซึ่งมีรายชื่ออาหารที่ชวนชวนขันอันเนื่องมาจากการแปลคลาดเคลื่อน เช่น กุ้งพลา กลายเป็น Blurred prawns ซึ่งผู้เขียนแปลงต่อเป็น กุ้งตาฟาง เข้าใจว่าผู้แปลคงนึกว่าอาหารจานนี้ชื่อ กุ้งพรา อีกงานหนึ่งคือ ไก่ย่าง ที่กลายเป็น Cremated chicken ผู้เขียนฟังชื่อแล้วค่อนข้างเห็นภาพ เลยตั้งชื่อให้ใหม่ว่า ไก่ขี้เมรุ first cousin ซึ่งหมายถึง ลูกพี่ลูกน้องที่ใกล้ชิดกัน โดยที่บิดาหรือมารดาของทั้งสองฝ่ายเป็นพี่น้องกัน กลายเป็นญาติคนที่หนึ่งไป There's a bug on the plane. ซึ่งหมายความว่า มีการติดเครื่องดักฟังบนเครื่องบิน กลายเป็น มีแมลงบนเครื่องบิน แม้แต่ right angle หรือมุมฉาก ยังมีผู้แปลว่า มุมที่ถูกตองได้

ถ้าเป็นสำนวนแล้ว ส่วนใหญ่จะแปลผิด เช่น I had a close shave. ก็ไม่ใช่ ผมโกนผมจนติดหนังหัว แต่หมายถึง ผมรอดมาได้อย่างหวุดหวิด พ่อบ่นว่า I'm tired of washing after you. คือ พ่อเบื่อกับที่จะต้องตามล้างตามเช็ด (สะสางอะไรต่ออะไร) ให้ลูกเต็มทีแล้ว กลายเป็นพ่อเบื่อกับที่ต้องอาบน้ำที่หลังลูก

สำหรับศัพท์เฉพาะนั้น เป็นสิ่งที่ต้องศึกษาและใช้ให้ถูกต้อง คำบางคำอาจแปลได้หลายอย่างขึ้นอยู่กับว่าเป็นศัพท์ที่ใช้ในสาขาใด เช่น นักศึกษาเขียน report ก็ต้องแปลว่า รายงาน แต่ report ของตำรวจคือสำนวน report of a gun ก็คือเสียงปืนที่ดังขึ้น

๕. ความรู้ด้านวัฒนธรรม บางครั้งผู้แปลอาจไม่สามารถหาคำที่มีความหมายตรงกับภาษาเดิมได้ เนื่องจากไม่มีในวัฒนธรรมต่างชาติ เช่น อาหาร อย่างข้าวซอย เป็นอาหารที่ไม่ได้ทำจากข้าวและไม่มี การหั่นซอยด้วย จะแปลว่า shredded rice ก็คงตลก อาจต้องทับศัพท์ เป็น khao soi และอธิบายเพิ่มเติม ไม่เช่นนั้นก็เป็น curried noodle ไปเลย เคยได้ยินว่ามีผู้แปล หมูหยอง ตรงตัวเลยว่า pork yong ไม่ทราบ ว่าฝรั่งอ่านแล้วเดาได้หรือไม่ว่าเป็น หมูชนิดใด คำว่า Junior Prom และ Senior Prom ซึ่งหมายถึงงานเต้นรำในระดับ high school หรือ college ซึ่งเป็นงานสำคัญของนักเรียนนักศึกษาอเมริกัน ใครไม่มีคู่เต้นรำไปงานนี้เป็นเรื่องใหญ่อับอายขายหน้ามาก แทบจะฆ่าตัวตายกันทีเดียว ธรรมเนียมไทยไม่มีงานแบบนี้ แปลแต่งงานเต้นรำก็ได้ แต่ผู้อ่านก็คงไม่เข้าใจงานนี้สำคัญอย่างไร Debutante Ball คืองานเต้นรำเพื่อเปิดตัวหญิงสาวที่เข้าสู่สังคมเป็นครั้งแรก ส่วนมากฝ่ายหญิงจะมาจากครอบครัวชั้นสูงหรือร่ำรวย สวมชุดราตรียาวสีขาวและเครื่องประดับศีรษะที่เรียกว่า tiara ไม่มีศัพท์ภาษาไทยที่เทียบเคียงได้ตรง ๆ ต้องอธิบาย ปัจจุบันเข้าใจว่าธรรมเนียมนี้เข้ามาสู่ประเทศไทยแล้วในกลุ่มที่เรียกกันว่า “ไฮโซ”

สำหรับคำพังเพยหรือสุภาษิตนั้น มีมากมายที่สามารถเปรียบเทียบ

ได้ระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อย่างนี้ก็ไม่ต้องแปลตรงตัวใช้ที่เทียบเคียงได้ไปเลย เช่น วัวหายล้อมคอก จะตรงกับ **It's too late to shut the stable door after the horse has been stolen.** อย่าข่มเขาโคขึ้นให้กินหญ้า คือ **You may lead a horse to the water but you can't make him drink.** จากตัวอย่างทั้งสองนี้จะเห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ด้วย ขณะที่วัวเป็นสัตว์ที่คนไทยเลี้ยงไว้ใช้งานในไร่นา ฝรั่งเศสจะเลี้ยงม้า ถ้าจะเปรียบเทียบเรื่องความขาว คนไทยจะใช้ว่าขาวเหมือนสำลี ขณะที่ฝรั่งจะบอกว่า as white as **snow** เพราะแต่ละชาติก็จะเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนคุ้นเคย แต่ถ้าไม่สามารถหาคำเทียบเคียงที่เหมาะสมได้ เช่น การบรรยายเสียงปีของพระอภัยมณีที่ว่า ไพเราะจับใจเหมือนเสียงนกการเวก ซึ่งพจนานุกรมให้ความหมายไว้ว่า paradise window bird ถ้าจะแปลว่า as sweet as the song of a **karawek** ฝรั่งเศสก็ไม่ว่าเจ้า karawek นี้มันตัวอะไร ต้องทำเชิงอรรถกันอีก ถ้าแปลว่า as sweet as the song of a **paradise window bird** ก็จะไม่ได้จังหวะจะโคนแบบกวีนิพนธ์ ฟังดูเหมือนตำราดูนก แต่ถ้าแปลว่า as sweet as the song of a **nightingale** ฝรั่งเศสจะเข้าใจทันที เพราะสำหรับคนตะวันตกแล้ว นกไนติงเกลได้ชื่อว่าเป็นนกที่มีเสียงไพเราะกว่านกทั้งหลายทั้งปวง

๖. ความรู้รอบตัว การมีความรู้ภาษาอื่น ๆ นอกเหนือจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นข้อได้เปรียบสำหรับผู้ทำงานแปล โดยเฉพาะเมื่อต้องแปลชื่อหรือศัพท์เฉพาะบางคำ ชื่อที่สะกดเหมือนกันอาจออกเสียงต่างกันขึ้นอยู่กับว่าเป็นภาษาอะไร เช่น **Michael** ถ้าเป็นอังกฤษออกเสียงว่า ไมเคิล แต่ถ้าเป็นเยอรมันต้องเป็น มิชาเอล **Jose** ภาษาสเปนคือโฮเซ แต่ภาษาโปรตุเกสจะออกเสียงว่า โจเซ ชื่อ **Leonard** ไม่ได้อ่านว่า เลียวนาร์ด หรือลีโอนาร์ด แต่เป็นเล็นเนิร์ต คำว่า **leopard** ซึ่งแปลว่า เสือดาว ไม่ได้อ่านว่า ลีโอพาร์ด แต่เป็น เล็ฟเพิร์ต แต่ **leopard** ซึ่งหมายถึงเสือกางเกงขั้นเดี่ยววีตรูปสำหรับนักกายกรรมและนักเต้นบัลเลต์ ออกเสียงว่าลีเออะทาร์ด ชื่อที่สะกดแบบเดียวกันแต่อ่านต่างกันอย่างเช่น **Keats** กับ **Yeats** สามารถอธิบายได้ว่าเป็นเพราะ John Keats เป็นกวีอังกฤษ ขณะที่ William Butler Yeats เป็นกวีไอริช ในภาษาไอริช **ea** จะออกเสียง เอ ในขณะที่ภาษาอังกฤษออกเสียง อี เช่นเดียวกับชื่ออดีตประธานาธิบดี Ronald Reagan ของสหรัฐอเมริกาซึ่งเขียน **Reagan** แต่ออกเสียง เรแกน เพราะท่านมีเชื้อสายไอริช ชื่อ **Sean Connery** ซึ่งเคยอ่านกันว่า ซี้น นั้น ปัจจุบันออกเสียงว่า ซอน หรือบางทีเขียนเป็น **ฌอน** เนื่องจาก **s** ที่ขึ้นต้นคำนั้น ภาษาไอริชจะออกเสียงเป็น **sh**

ดังนั้น ชื่อของ **Seamus Heaney** ซึ่งเป็นกวีรางวัลโนเบลชาวไอริชก็ต้องออกเสียงว่า เซมัส เฮินนี ไม่ใช่ ซีมัส ฮีนี พวก **Aborigine** ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองในออสเตรเลีย มักมีผู้เรียกว่า อะบอริจิน แต่ที่จริงต้องออกเสียงพยางค์ท้ายด้วย เป็นอะบอริจินี เหมือนกับชื่อในภาษากรีกที่ลงท้ายด้วย **e** จะต้องออกเสียงพยางค์สุดท้ายเสมอ เช่น **Aphrodite** ต้องออกเสียงว่า แอฟโฟรไดตี ไม่ใช่ แอฟโฟรไดต์ **Penelope** ต้องอ่านว่า เพเนโลปี ไม่ใช่ เพเนโลป ทีมฟุตบอลชื่อดังของสเปน คือ **Real Madrid** นั้น ไม่อ่านว่า รีล มาดริด แต่อ่านว่า เรอัล มาดริด คำว่า **real** ในภาษาสเปน แปลว่า **royal** ทีมอังกฤษชื่อ **Tottenham Hotspur** ก็ไม่ใช่ ท็อตเทนแฮม ฮอตสเปอร์ แต่เป็น ท็อตนัม ฮ็อตสเปอร์ เช่นเดียวกับคำที่ลงท้ายด้วย **ham** อีกหลาย ๆ คำที่ไม่อ่านตามตัวสะกดได้แก่ **Brougham** (บรูห์ม) **Cheltenham** (แชลท์นัม) **Durham** (เดอรัม) **Graham** (แกรห์ม) และ **Maugham** (มอห์ม) หรือ **Gloucester** (กลอสเตอร์) **Worcester** (วูสเตอร์) **Salisbury** (ซอลส์เบรี) คำที่ลงท้ายด้วย **mouth** ก็ไม่อ่านว่า เมาท แต่เป็น มัท เช่น **Bournemouth** (บอร์นมัท) **Dartmouth** (ดาร์ทมัท) **Plymouth** (พลีมัท) และ **Portsmouth** (พอร์ตสมัท) ชื่อที่ทำให้ผู้เขียนเกือบอดอาหารเข้าเพราะหาตีกที่จะไปรับประทานอาหารคือ คีส์ คอลเลจ

ที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ไม่เจอ ต้องเดินหาอยู่เป็นนาน ถามคนแถวนั้นจึงได้พบตึกซึ่งมีชื่อว่า **Caius College** เพราะการออกเสียงกับตัวสะกดคนละเรื่องกันเลย จึงเห็นได้ว่า Pronouncing Dictionary มีความสำคัญอย่างไร

ในภาษาอังกฤษมีการใช้ศัพท์ที่เป็นภาษาต่างประเทศอยู่มาก ซึ่งผู้แปลควรรู้ศัพท์เหล่านั้นพอสมควร เช่น He was tried **in absentia**. มีผู้แปลว่า เขาถูกดำเนินคดีในเมือง **แอบเซ็นเซีย** ที่จริง in absentia เป็นภาษาละติน หมายความว่า although not present ดังนั้น ประโยคนี้จึงหมายความว่า เขาถูกดำเนินคดี **โดยที่ตัวเองไม่อยู่** (ในศาล) หรือ déja vu ซึ่งเป็นภาษาฝรั่งเศส หมายถึง เคยเห็นแล้ว อย่างเช่น This is a **déja vu** situation. ในความหมายว่า สิ่งที่เห็นหรือเกิดขึ้นนั้นเหมือนกับเคยเห็นหรือเกิดขึ้นมาก่อน

เมื่อได้ทราบหลักการในการแปลทั่ว ๆ ไปแล้ว ผู้เขียนจะเน้นเฉพาะการทำงานแปลวรรณกรรมซึ่งแบ่งออกเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วและวรรณกรรมร้อยกรอง ทั้งที่แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

การแปลอังกฤษ-ไทย ผู้เขียนได้มีโอกาสแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ และจดหมายของนาย Maynard Willoughby Colchester-Wemyss (เมย์นาร์ด

วิลโลบี คอลเชสเตอร์-วีเมซ) ผู้เคยเป็นพระอภิบาลเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงดำรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร และทรงศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ ซึ่งบุคคลทั้งสองติดต่อกันทางจดหมายเป็นภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ ตลอดระยะเวลาร่วม ๒๐ ปี ส่วนหนึ่งของจดหมายชุดนี้เคยจัดแสดงประกอบนิทรรศการภายใต้หัวข้อ **My Dear Mr. Wemyss** ที่ผู้เขียนแปลว่า **คุณวีเมซที่รัก** ขณะนี้ผลงานชิ้นนี้อยู่ในระหว่างการจัดพิมพ์โดย วชิราวุธวิทยาลัย และศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช แนะนำให้ใช้ชื่อ The King And The Squire ชื่อภาษาไทย คือ **พระราชากับคหบดีแห่งชนบท** ในการแปลงานชิ้นนี้ ผู้เขียนประสบปัญหาในการแปลหลายประการ เริ่มจากชื่อของ Mr. Wemyss ซึ่งตอนแรกแปลว่า นายเวมิส ตามตัวสะกด แต่เมื่อตรวจสอบจาก Pronouncing Dictionary และถามอาจารย์ชาวอังกฤษแล้วจึงทราบว่า ต้องออกเสียงว่า **วีเมซ**

ต่อไปคือต้นฉบับที่นำมาแปลอยู่ในรูปของการถ่ายสำเนาซึ่งไม่ชัดเจน ลายพระหัตถ์นั้นอ่านง่ายแต่ลายมือของนายวีเมซ ซึ่งสูงอายุนานแล้วอ่านยากมาก บางคำต้องเดาเอา ผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานซึ่งเป็นฝรั่งช่วยแกะต้นฉบับออกมาพิมพ์ให้เรียบร้อย จึงสามารถลงมือแปลได้ ปัญหาที่

ตามมาคือเรื่องราชาศัพท์ในส่วนของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้คำแทนพระองค์เองว่า **ฉัน** และทรงเรียกนายคอลเชสเตอร์-วีเมซ ว่า **คุณ** ทรงลงพระนามในพระราชหัตถเลขาว่า **Thoonkramom** หรือ **Vajiravudh** หรือ **Vajiravudh R.** หรือ **Rama R** ภาษาไทยก็จะใช้ **ทูลกระหม่อม วชิราวุธ วชิราวุธ ร.** และ **ราม ร.** ให้สอดคล้อง ผู้เขียนให้นายคอลเชสเตอร์-วีเมซ ใช้คำราชาศัพท์ในจดหมายเพื่อความเหมาะสมสำหรับผู้่านชาวไทย ราชาศัพท์ที่ใช้ก็ต้องเปลี่ยนไปตามพระอิสริยยศ เช่น นายคอลเชสเตอร์-วีเมซ ขึ้นต้นจดหมายว่า **“Dear Crown Prince”** ก็ต้องแปลเป็น “ขอพระราชทานกราบบังคมทูล สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร” ลงท้ายว่า “Yours Sincerely” ก็ถอดเป็น “ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม” และใช้คำแทนตัวเองว่า “ข้าพระพุทธเจ้า” แต่เมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว คำที่ใช้ก็ต้องเปลี่ยนไป ดังเช่นในร่างจดหมายจากนายคอลเชสเตอร์-วีเมซ แสดงความเสียใจและความปรารถนาดีไปยังพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๖ พระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ของสยาม ซึ่งเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบต่อจากสมเด็จพระบรมราชชนก เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓

Your Majesty,

I trust you will pardon me for writing, but I cannot allow the day which has brought the sad news of your father's death to pass without asking you to accept my sincere condolences.

May I also be allowed to express my most earnest hope that a special blessing may rest upon you in fulfilling the honourable and gratified duties which will fall upon your lot.

Believe me,

Faithful life servant

M.W. Colchester-Wemyss

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

พระราชอาชญาไม่พ้นเกล้าพ้นกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานอภัยโทษในการเขียนจดหมายฉบับนี้ แต่ข้าพระพุทธเจ้าไม่อาจจะปล่อยให้วันอันนำมาซึ่งความโศกสลดโดยข่าวการเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระราชบิดาแห่งใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทผ่านไปได้โดยที่ข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้กราบบังคมทูลให้ทรงรับการแสดงความเสียใจอย่างจริงใจของข้าพระพุทธเจ้า

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตแสดงความหวังเป็นอย่างยิ่งว่า พรอันพิเศษยิ่งจะปกป้องใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ในการจะทรงปฏิบัติพระราชภารกิจอันทรงเกียรติและเป็นที่น่ายินดีซึ่งจะตกเป็นของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าทูลละอองธุลีพระบาทชั่วชีวิต

ข้าพระพุทธเจ้า เอ็ม ดับเบิลยู คอลเชสเตอร์-วีมซ ขอเดชะ

อีกเรื่องหนึ่งคือพระนาม นาม และชื่อสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งปรากฏในพระราชหัตถเลขาและจดหมายก็ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงและความถูกต้อง เช่น **the Queen** หรือ **พระราชินี** ในพระราชหัตถเลขาฉบับ

สุดท้าย คือพระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี **Yugala** ในจดหมายของนายคอลเชสเตอร์-วีมซ คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ต้นราชสกุลยุคล **Dang** และ

Tew ซึ่งในพระราชหัตถเลขาจะเป็นแดง กับ **ตีว** นั้น ในจดหมายของนายคอลเชสเตอร์-วีมซ จะเป็น **ทูลกระหม่อมแดง** กับ **ทูลกระหม่อมตีว** คือ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ ทั้ง ๒ พระองค์ ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าฟ้า

มหิตลอลดลยเดช กรมหลวงสงขลา-นครินทร์ เฉลิมพระนามเมื่อสิ้นพระชนม์แล้ว เป็นสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ต้นราชสกุลมหิตล และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย ต้นราชสกุลจุฑาธุช **Prince Vajirakiana** คือ **สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส** สมเด็จพระสังฆราช **Navarasth** คือ **พระยาบุรีนวราษฏ** ราชเลขานุการในพระองค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว **Tenasserim** คือ **ตะนาวศรี Jumbor** คือ **ชุมพร Singora** คือ **สิงคโปร์** ก็ต้องมีหมายเหตุอธิบายไว้ด้วย เรื่องราวบางตอนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะตอนที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายเหตุผลการที่สยามเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๑ ในพระราชหัตถเลขาฉบับลงวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๐ ความตอนหนึ่งว่า “incidentally making allusions to the ‘English general on the Siamese Throne’” “ถือโอกาสกล่าวพาดพิงถึง ‘นายพลเอกอังกฤษบนบัลลังก์สยาม’” เพื่อความกระจ่างจึงต้องอธิบายเพิ่มเติมว่า “สมเด็จพระเจ้ายอร์จที่ ๕ ทรงมีพระราชโทรเลขเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๘ อัญเชิญให้ทรงดำรงพระยศนายพลเอกพิเศษแห่งกองทัพบกอังกฤษ เพราะทรงซาบซึ้งในพระราชหฤทัย

ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในฐานะที่ทรงเคยเป็นนายทหารในกรมทหารราบเบาเดอรัม ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน ๑,๐๐๐ ปอนด์ เพื่อช่วยเหลือภรรยาหม้ายและบุตรกำพร้าของทหารในกรมดังกล่าว ซึ่งได้เสียชีวิตระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง” (ผู้แปล) ทั้งยังมีเรื่องราวที่พาดพิงถึงบุคคลสำคัญซึ่งเป็นทั้งสมาชิกของพระราชวงศ์ต่าง ๆ ของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในยุโรปด้วย ทำให้ต้องมีการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม นอกเหนือจากการแปลธรรมดา

ทรงใช้คำว่า **Huns** ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกคนเยอรมันแบบดูถูก โดยมีความหมายแฝงว่าเป็นคนป่าเถื่อนเหมือนพวกอันสมัยโบราณในสายตาของชาวยุโรป ทั้งยังทรงใช้คำภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เช่น ภาษาฝรั่งเศส ในข้อความ “the loss of their last ‘point d’appui’ in the Far East” “ทำให้พวกเขาสูญเสีย ‘แหล่งสนับสนุน’ แหล่งสุดท้ายในตะวันออกไกลไป” ภาษาเยอรมัน ในข้อความว่า “Deutschland über Alles” หรือ “เยอรมนีอยู่เหนือทุกสิ่งทุกอย่าง” ทรงใช้สำนวนเมื่อทรงเล่าถึงการที่ข้าหวัดใหญ่สเปนระบาดในกรุงเทพฯ “I was one of its first victims, and only escaped ‘by the skin of my teeth’” “ฉันเป็นหนึ่งในเหยื่อรายแรก ๆ ของมัน และรอด

ตายมาได้ ‘เพียงแคเส้นยาแดง’” ซึ่งแสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพในการใช้ภาษาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

สิ่งที่ต้องระวังอีกประการหนึ่งในการแปลเรื่องที่เป็นเหตุการณ์ในอดีตคือศัพท์ที่ใช้ เช่น ทรงเล่าเรื่อง ออกพระวิสุตรสุนทร ซึ่งเป็นทูตสยามในราชสำนักฝรั่งเศส “The Ambassador, who subsequently became Minister for Foreign Affairs in Siam” ในเวลานั้นยังไม่ใช้คำว่า รัฐมนตรี ดังนั้น **Minister** จึงต้องแปลว่า **เสนาบดี** คำว่า **Russia** ในสมัยนั้นก็ออกเสียงเป็น **รัสเซีย** ไม่ใช่ **รัสเซีย** เหมือนในปัจจุบัน อีกปัญหาหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อนคือเรื่องการแปลงคริสต์ศักราชเป็นพุทธศักราช โดยทั่วไปให้บวกปีคริสต์ศักราชด้วยเลข ๕๔๓ และลบปีพุทธศักราชด้วย ๕๔๓ เมื่อต้องการเปลี่ยนเป็นคริสต์ศักราชแต่ผู้เขียนไปพบข้อมูลในหนังสือ **จุฬาลงกรณ์ราชสันตติวงศ์ พระบรมราชวงศ์แห่งประเทศไทย** ว่าหลักการนี้สามารถใช้กับวันเดือนปีหลังวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๔ (ค.ศ. ๑๙๑๑) เท่านั้น เพราะได้มีการประกาศเปลี่ยนแปลงปีพุทธศักราชกันใหม่ ก่อนหน้านั้นปีพุทธศักราชเริ่มต้นในวันที่ ๑ เมษายน จนถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม นับเป็น ๑ ปี ดังนั้น สำหรับการแปลงวันเดือนปีก่อนปี ๒๔๕๔/๑๙๑๑ จึงต้องดูว่าเป็นเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ หรือมีนาคมหรือไม่ ถ้าใช่ก็ต้องบวก

ลบด้วย ๕๔๒ แทนที่จะเป็น ๕๔๓
มิฉะนั้น วันเดือนปีจะคลาดเคลื่อน
จากความเป็นจริง

ผู้เขียนได้มีส่วนร่วมในการ
แปลงงานวรรณกรรมของประเทศ
สหรัฐอเมริกาซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือ

สวนหลวง ทิพย์กวี หรือ **Divine
Poetry in the Royal Garden** เมื่อ
พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นการแปลที่มีลักษณะ
หลายหลาก เช่น งานของ John Muir
(จอห์น มิวเออร์) เป็นร้อยแก้ว แต่
ฟังราวกับกวีนิพนธ์ ทุกคำที่ใช้เป็น

การบรรยายให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ
ตามไปด้วย ในการแปลจึงต้องเลือก
ใช้คำที่แสดงการเคลื่อนไหว ความ
มีชีวิตชีวาเช่นกัน

Mountains of California

Every rock in its walls seems to glow with life...
Awful in stern, immovable majesty, how softly these
rocks are adorned...
...their feet among beautiful groves and meadows,
their brows in the sky, a thousand flowers leaning
confidingly against their feet...
...This was the most sublime waterfall flood I ever saw
clouds, winds, rocks, waters, throbbing together as one...
...And the winds, too, were singing in wild accord,
playing on every tree and rock...
...deflected hither and thither and broken into a
cascading, roaring currents...

ขุนเขาแห่งแคลิฟอร์เนีย

...หินทุกก้อนในโอบบ้อมแห่งกำแพงผาดูราวกับมีชีวิตชีวา...
...แม้ความงามสง่าน่าเกรงขามของหินผาซึ่งไม่ไหวติงเหล่านี้
จะดูน่าสะพรึงกลัว แต่ก็ได้รับการประดับประดาด้วยความนุ่มนวล...
...ภูผายืนหยัดอยู่ท่ามกลางหมู่มืดและทุ่งหญ้าอันงดงาม
ยอดเสียดฟ้า ที่เชิงเขาดอกไม้ไม้ประดับอิงแอบอยู่อย่างเชื่อใจ...
...นี่คือสายธารน้ำตกอันเลอเลิศที่สุดเท่าที่ฉันได้เคยเห็น
หมู่เมฆ สายลม หินผา สายน้ำ กระเพื่อมไหวพร้อมเพรียง
กลมกลืนกัน ราวหนึ่งเดียว...
...สายลมเล่าก็ร่วมขับขานเพลงด้วยความเร่าร้อน ระริกเล่นกับต้นไม้
ทุกต้น และหินทุกก้อน...
...บางครั้งบางคราวก็หักเหกระจายตัวเป็นกระแสมันปนสายพรุพรั่ง
คำรามก้อง

ผลงานที่ผู้เขียนประทับใจมาก
ชิ้นหนึ่งคือ ถ้อยแถลงซึ่งเชื่อกันว่า
เป็นของ Chief Seattle (หัวหน้าเผ่า
ซีแอตเทิล) และ Dr. Henry A. Smith

(ดร.เฮนรี เอ. สมิท) ซึ่งใช้ภาษาที่
เรียบง่ายไม่มีศัพท์หรูหรา แต่มี
ความหมายลึกซึ้งกินใจ แสดงให้เห็น
ความหยิ่งในศักดิ์ศรีของชาวอินเดียน

และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ
ธรรมชาติและสรรพสัตว์ทั้งหลาย
ต้องแปลให้ภาษาอยู่ในระดับเดียว
กันและถ่ายทอดความรู้สึกนี้ให้ได้

Response to the U.S. Government's Request to Buy Indian Lands

So we will consider your offer to buy our land. If we decide to accept I will make one condition: the white man must treat the beasts of this land as his brothers.

You must teach your children that the ground beneath their feet is the ashes of our grandfathers...

Teach your children what we have taught our children, that the earth is our mother. Whatever befalls the earth befalls the sons of the earth.

This we know. The earth does not belong to man; man belongs to the earth.

Whatever befalls the earth befalls the sons of the earth. Man did not weave the web of life, he is merely a strand in it. Whatever he does to the web, he does to himself.

ถ้อยแถลงตอบคำร้องขอซื้อดินแดนของชาวอินเดียน

โดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

เราจะพิจารณาข้อเสนอที่ท่านจะซื้อแผ่นดินของเรา หากเราตกลงใจจะยอมรับ
ข้าจะตั้งเงื่อนไขหนึ่งข้อ คือ คนขาวจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งสรรพสัตว์แห่งแผ่นดิน
นี้เสมือนหนึ่งเป็นพี่น้องแห่งตน

ท่านจะต้องสอนลูกหลานของท่านว่า พื้นดินภายใต้ฝ่าเท้าของพวกเขาคือ
เก้าอี้ของปู่ย่าตายายของเรา สอนลูกหลานของท่านเหมือนกับที่เราสอน
ลูกหลานของเราว่า แผ่นดินคือแม่ของเรา ไม่ว่าจะอะไรเกิดขึ้นกับแผ่นดิน
ย่อมเกิดกับเลือดเนื้อเชื้อไขของแผ่นดินด้วย

ที่เราารู้ก็คือ แผ่นดินมิได้เป็นของมนุษย์ ทว่ามนุษย์ก็เป็นของแผ่นดิน

ไม่ว่าอะไรเกิดขึ้นกับแผ่นดิน ย่อมเกิดกับเลือดเนื้อเชื้อไขของแผ่นดินด้วย
มนุษย์มิได้เป็นผู้ชักทอสายใยแห่งชีวิต แต่เป็นเพียงใยเส้นหนึ่งเท่านั้น
สิ่งใดก็ตามที่มนุษย์กระทำต่อสายใยแห่งชีวิต นั่นคือสิ่งที่มนุษย์กระทำต่อ
ตนเอง

ส่วนงานของ Emily Dickinson ใช้คำน้อย ห้วน ๆ บรรยายธรรมชาติ เวลาแปล ผู้แปลจะพยายามรักษา (เอมิลลี ดิกกินสัน) เป็นกลอนขนาดสั้น ลักษณะเหมือนการระบายสีภาพ รูปแบบเดิมไว้ให้มากที่สุด

A Slash of Blue

A slash of blue-
A sweep of Gray-
Some scarlet patches on the way,
Compose an Evening Sky-
A little purple-slipped between-
Some Ruby Trousers hurried on-
A Wave of Gold-
A Bank of Day-
This just makes out the Morning Sky

ปัตสีฟ้า

ปัตสีฟ้าตรงนี้นิด
ป้ายสีเทาตรงนั้นหน่อย
แต้มสีแดงสดเล็กน้อย
ประกอบเป็นท้องฟ้ายามสายอันห์
แทรกสีม่วงระหว่างกลางสักนิด
ใส่กางเกงสีทับทิมโดยพลัน
ระลอกคลื่นสีทอง
จรดฝั่งแห่งวารวัน
แหละนั่นคือท้องฟ้าคราอรุณ

บางครั้ง การแปลกวีนิพนธ์อาจ ถ้าทำได้ เช่น ตัวอย่างจากการแปล (ราล์ฟ วอลโด เอเมอร์สัน) เป็นคำ เป็นในรูปของฉันทลักษณ์แบบไทย งานของ Ralph Waldo Emerson กลอน

Snow-Bound: A Winter Idyl

Announced by all the trumpets of the sky,
Arrives the snow, and, driving o'er the fields,
Seems nowhere to alight: the whited air
Hides hills and woods, the river and the heaven
And veils the farm-house at the garden's end.
The sled and traveller stopped, the courier's feet
Delayed, all friends shut out, the housemates sit
Around the radiant fireplace, enclosed
In a tumultuous privacy of storm.

ท่ามกลางหิมะ

เสียงแตรฟ้าก้องกังวานสะท้านฟ้า
บอกเวลาของหิมะยะเยือกหนาว
ปลิวไสวทั่วทุ่งนาจนพร่าพราว
สายลมขาวกลบแผ่นดินสิ้นทุกทาง
ครอบคลุมเนินเขาลำเนาป่า
อีกคลุมสายธาราและฟ้ากว้าง
พรางบ้านไร่เรือกสวนมิเว้นวาง
ความหนาวเย็นคลุมทุกอย่างทุกสิ่งไป
เลื่อนและคนเดินทางต่างต้องหยุด
คนส่งสารมีอาจรอดต่อไปได้
เพื่อนสนิทมิตรสหายทั้งหลายไซ้ไร
ต้องคุดคู้ยู่แต่ในบ้านของตน
คนในบ้านนั่งเป็นกลุ่มรุ่มเตาผิง
ได้แอบอิงอุ่นไฟไม่อาจบ่น
พายุร้ายขังไว้จำใจทน
ในวังวนแห่งลมระทมเอย

ในการแปลงานวรรณกรรมนั้น นอกเหนือจากดูความหมายตาม พจนานุกรมหรือ Dictionary meaning แล้ว ผู้แปลยังต้องมองหาความหมายแฝง หรือ connotation เพื่อให้ได้ความหมายที่แท้จริง หรือการ read between the lines คือตีความจากสิ่งที่ผู้ประพันธ์ไม่ได้เขียนไว้ โดยพิจารณาจากบริบท การแปล ไทย-อังกฤษยังต้องระวังเรื่องไวยากรณ์ เครื่องหมายวรรคตอน บางครั้งต้นฉบับภาษาไทยเขียนเยิ่นเย้อวกไปวนมา ไม่รู้ว่าขึ้นต้นลงท้ายที่ไหน เวลาแปลเป็นภาษาอังกฤษ อาจต้องสลับตำแหน่งหรือเปลี่ยนโครงสร้างของประโยคเพื่อให้กระชับหรือรวมหลาย ๆ ประโยคเข้าด้วยกัน เพื่อให้ใจความ การแปลวรรณกรรมที่เป็นร้อยกรองนั้นต้องทำงาน ๒ ครั้ง

คือ ถอดความจากร้อยกรองเป็น ภาษาธรรมดาาก่อนแล้วจึงแปล จะเป็นรูปร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ กวีนิพนธ์ไม่ได้มีข้อจำกัดตายตัวว่า จะต้องสัมผัสขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อหา โอกาส และความถนัดของผู้แปล

ในแวดวงผู้มีอาชีพแปล บัณฑิตที่สำคัญคือตลาด แปลไปแล้วจะไปพิมพ์ก็ยากเพราะเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้ม ไม่มีใครซื้อหนังสือภาษาอังกฤษอ่าน ผลงานก็ไม่แพร่หลาย ไม่มีใครรู้จัก ฉะนั้น จึงเป็นการแปลที่ทำกันตามหน่วยงานหรือเป็นเรื่องเฉพาะกิจ เสียมากกว่า ผู้เขียนได้มีโอกาสทำงานแปลไทย-อังกฤษ อย่างจริง ๆ จัง ๆ นอกเหนือไปจากการสอนแปล ในมหาวิทยาลัยก็เมื่อได้เป็น คณะทำงานรวมโครงการวรรณกรรม

อาเขียน เล่ม ๓ เอ และ บี ของ ประเทศไทยซึ่งมีคุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ เป็นประธาน โดยใน เล่ม ๓ เอ ผู้เขียนรับผิดชอบแปล คำนำ โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ของนายสวน มหาดเล็ก เรียบเรียงโดย ดร.ลลนา ศิริเจริญ แปลคำนำ นิราศนรินทร์ ของนาย นรินทร์ธเบศร์ (อิน) เรียบเรียงโดย นางปรุงศรี วัลลิโกตม และแปลเนื้อ เรื่องด้วย ในเล่ม ๓ บี แปลคำนำ บทละครเรื่องเงาะป่า พระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียบเรียงโดย ศ. ดร.สิทธา พิณีภูวดล และแปลตัวบทละครด้วย **นิราศนรินทร์** นั้นประกอบด้วย ร่ายและโคลง ผู้เขียนถอดความและ แปลเป็นร้อยแก้วธรรมดาในบางบท

ร่าย

○ **ศรีสิทธิพิศาลภพ** เลอหล้าบล่มสุวรรณค์ จรรโลงโลกกว่ากว้าง
แผนแผ่นดินเมืองเมรุ ศรีอยุธยาแย้มฟ้า แจกแสงจ้าเจิดจันท์ เพียง
รพิพรรณผ่องดาว ขุนหาญห้าวแห่นบาท สระทุกขราษฎร์รอนเสี้ยน สายเด็ก
เหลี่ยนล่งหล้า ราญราบหน้าภริน เข็ญข่าวยินยอบตัว คอบค้อมหัวไหวลละล้า
ทุกไทยหน้ามลายน์น้อม ขอออกอ้อมมาอ่อน ผ่อนแผ่นดินให้ผาย ขยายแผ่น
ฟ้าให้แผ้ว เลี้ยงทเกล้าให้กล้า พระยศให้เทอดฟ้า เฟื่องฟ้าทศธรรม์ ท่านแฮ

Ayutthaya is a land so vast that it surpasses heaven and earth. As lofty as Mount Sumeru, Ayutthaya's glory shines as bright as the moon or the sun. Brave warriors join the king's retinue. The populace's miseries are dispelled. All enemies are quelled. The king's renown makes them afraid and pay him obeisance. All rulers offer him their lands as vassal states. His realm extends far and wide. His fame reaches the heavens on account of his ten kingly virtues.

โคลงที่ ๑๒๑

พันเนตรภูวนาถตั้ง
 พักตร์สี่แปดโสดฟัง
 กฤษณนิทรเลอหลัง
 สองพิโยครำรื้อ

ตาระวัง ไตฮา
 อื่น้อ
 นาคหลับ ฤาพ้อ
 เทพท้าวทำเมิน

The thousand-eyed Indra, what are you looking at?
 The four-faced, eight-eared Brahma, what sounds
 are you listening to? The naga-riding Narayana, are
 you asleep on the back of the naga? Why do you all
 disregard our laments?

ในโคลงที่ ๑๔๑ ผู้เขียนทดลองแปลออกมาเป็นรูปโคลงสี่สุภาพ ถึงแม้จะไม่สามารถกำหนดเสียงวรรณยุกต์ได้

โคลงเรื่องนिरात
 รongบาทบวรถวิล
 บทใดปราชญ์ปวงจิน
 ประูเปรียบเสาวคนธ์ไล้

นรินทรอินทร์
 ว่าไว้
 เชิญเปลี่ยน แปลงพ้อ
 เลือกลิ้มดมดูย

This Nirat is written by
 Under the Crown Prince
 Words not well liked may since
 Like fragrant flowers one loves

Narin In.
 he serves.
 be changed by wise men,
 and chooses to smell.

ผู้เขียนได้แปลบทละครเรื่อง
 เงาะป่า ๒ ครั้ง ครั้งแรกในโครงการ
 วรรณกรรมอาเซียน ซึ่งแปลเป็น
 ร้อยแก้ว ครั้งที่ ๒ แปลให้กับโครง

การแปลวรรณกรรมไทยเป็นภาษา
 ต่างประเทศ ซึ่งกรมวิชาการ กระ-
 ทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบ
 แปลในรูปของร้อยกรอง ความแตก

ต่างระหว่างการแปลทั้ง ๒ แบบ
 จะเห็นได้จากตัวอย่างตอนที่คั่น
 คิดถึงไม้ไผ่และเตรียมตัวจะไปหา
 เพื่อนรัก

○ คิดแล้วเลาะเตี้ยะคาดตัวัด
 จับหลอดไม้ฝงาดอาจหาญ
 มือกุมก้อนดินดินเหนียน
 จากสถานเข้าป่าด้วยว่องไว

Having put on his loincloth, Khanang grabbed
 a blowpipe and some dried mudballs and went
 swiftly from the hut to the forest.

จะเห็นได้ว่าเป็นการแปลเอาความโดยไม่เก็บรายละเอียด

○ คิดแล้วเลาะเตี้ยะคาดตัวัด
 จับหลอดไม้ฝงาดอาจหาญ
 มือกุมก้อนดินดินเหนียน
 จากสถานเข้าป่าด้วยว่องไว

The little boy then put on his loincloth
 And boldly grabbed his stately blowpipe.
 With mud projectiles in hand he marched out
 From his hut swiftly into the forest.

ข้อความเดียวกันเมื่อแปลเป็น
ร้อยกรอง แม้จะไม่มีสัมผัสแบบ
end rhyme แต่ก็อยู่ในรูปของ blank
verse ในแต่ละบรรทัดมี ๑๐ พยางค์
มีจังหวะคือ iambic pentameter คือ

มีการเน้นเสียงเบาหนัก ๕ แห่งด้วย
กัน การแปลจะถอดความให้ตรงกับ
ต้นฉบับทุกบรรทัด
เนื่องจาก เงาะป่า เป็นบทละคร
จึงมีเพลงประกอบการร้องและรำ

เวลาแปลจึงต้องดูจังหวะและความ
สั้นยาวของความด้วย ไม่จำเป็นต้อง
แปลเป็น blank verse เสมอไป เช่น
ตอนที่ฮเนารำไปถึงลำหับ

○ แม่วายระรื่นเอย

เมื่อยามแจ่มชื่น
ซ่อนยิ้มหวานยี่
ยักยิ้มมันยังฟ่อง
ว่านางน้องเจ้าอินดี
น่ารักเต็มที
แม่วายระรื่นเอย

○ Sweet-smelling miss,

When you were happy,
You hid your smile.
Your dimples betrayed
That you were glad.
How lovely you were,
My dear little peach!

การแปลจะเป็นลักษณะกระชับ
สนุกสนาน ในพิธีแต่งงานระหว่าง
ฮเนากับลำหับ ผู้เฒ่าขอมลูกซึ่งเป็น

พ่อหมอบหรือหมอบผีของเฒ่า ทำพิธี
พลีกรรมโดยการฆ่าควายเผือก
เพื่อเซ่นไหว้ต่อเจ้าป่าและเทพารักษ์

ทั้งหลาย ภาษาที่ใช้ก็ต้องเป็นการ
เป็นงานฟังดูขลัง

○ อ้าองค์พระพนัสบดี
พรหมรักษ์ฤทธิธณ

อีกองค์พระศรี
ชะ

○ “Ye Panaspati,
God of the forest,
And mighty Brahma,

○ ทวยเทพสถิตพฤกษมณฑล
อันข้าบรรเจิดจงถวาย

เชิญรับกำนล

○ And all ye tree spirits,
Please accept the offerings
We have elaborately prepared:

○ รับเสวยมังสค่างโคควาย
อีกทั้งเมรัยชัยบาน

เผือกมันมากมาย
ชะ

○ The flesh of langurs, cows and buffaloes,
Taros and yams in abundance,
Fermented liquor aplenty.

○ ครั้นเสริจรับเครื่องสักการ
บำรุงผู้ข้าทั้งผอง

เชิญช่วยบริบาล
ชะ

○ Our offerings thus accepted
May ye guard
And nurture us all.

○ จักแต่งวิวาห์คู่ครอง
ให้เกิดพิพัฒน์สวัสดิ์

ร่วมมรณย์สมสอง
ชะ

○ The union between
This happy couple,
May it be thoroughly blessed.

○ ชัยชัยสิทธิศรีศรี
สัมฤทธิ์ตั้งจิตจงปอง

ศุภอรรถงมี

○ Lucky and prosperous
May they be.
May they attain their hearts' desire."

ตอนที่ตัวเอกทั้งสามของเรื่องตาย พี่ชาย ๒ คนของฮเนาแสดงความเศร้าเสียใจที่ทั้งสามต้องมาตายเพราะความรัก

○ ดูดูความรักนักหนาหนอ
มาลวงล่อโลมพาคนอาสัญ
ถึงสามศพสยบเรียงเคียงกัน
ล้วนทาสรักทั้งนั้นอ่อนนถใจ

○ Look at the power of love,
That could lure people to their deaths.
Here are three corpses in a row,
All of them were slaves of love.

ภาษาไทยเป็นกลอนแปด ภาษาอังกฤษก็พยายามให้จำนวนคำเท่ากัน

เงาะป่า จบด้วยโคลงกระทู้ บทแปลก็จะเป็นกระทู้เช่นกัน แม้จะไม่ใช่ในรูปโคลง

จบ บทประดิษฐ์แก้ง ก่่าวกลอน
เรื่อง หลากเล่นละคร ก็ได้
เงาะ ก้อยเกิดในดอน แดนพิท ลุงนอ
ป่า เป็นเรือนยากไซ้ร ย่อมรู้จักเป็น

Thus concludes my poetic endeavor,
A tale which can be turned into a play,
Of Sakais born on the high land of Phatthalung,
Wild forest their home, how to love they do know.

ความยากในการแปล เงาะป่า อีกประการหนึ่งคือ เรื่องศัพท์ ซึ่งมีทั้งภาษาไทยที่เป็นภาษาท้องถิ่นและคำมลายูบางคำมีอยู่ในอภิธานศัพท์ในหนังสือแล้ว แต่บางคำก็ต้องขอความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่สอน

ภาษามลายูแปลเป็นภาษาไทยให้ถึงกระนั้นก็ยังเกิดการผิดพลาดเนื่องจากการไม่รู้ภาษาที่ใช้เป็นศัพท์เฉพาะ เมื่อข้าหลวงพิทลุงรับพระบรมราชโองการให้หาเด็กเงาะเข้าไป

ถวาย จึงได้จัดหาคณะโนราที่มีชื่อเสียงไปเล่นให้พวกเงาะดูเพื่อหาโอกาสจับลูกเงาะ ในการเดินทางเข้าไปในป่าที่อยู่ของพวกเงาะ ผู้เขียนแปลไว้ว่า

พวกละครผ่อนบอกพวกตาเสือ
เอื้อเพื่อทั้งมวลล้วนขยัน
มายอมให้ขี่คอหัวร่อนัน
พากันตรงไปพนาลี

The performers asked a favor of **Ta Sua**,
Who was such a generous man,
To let them ride on his followers' backs.
Laughing, they headed straight for the forest.

จนหนังสือพิมพ์ออกมาเป็นเล่มแล้ว ผู้เขียนจึงไปพบข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงพื้นเมืองของภาคใต้ปรากฏว่า ตาเสือ ซึ่งผู้เขียนคิดว่าเป็น คนชื้อเสือ นั้น แท้ที่จริงหมายถึง ถึง ลูกหาบ

ส่วน ธรรมชาติธรรมะสงคราม พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น เป็นงานกวีนิพนธ์ขนาดยาวชิ้นแรก ที่ผู้เขียนแปล ภาษาก็ยากอยู่แล้ว เพราะมีทั้งฉันท ทั้งกาพย์ ทั้งร่าย

ศัพท์ก็ยากสำหรับผู้ที่มีความรู้ภาษาไทยแค่อักษรศาสตร์ปี ๑ ต้องแปลไทยเป็นไทยให้ได้ก่อน แต่สิ่งที่ทำให้การแปลสะดุดตั้งแต่ต้นคือ การแปลชื่อเรื่อง จะทับศัพท์ก็ไม่เหมาะจนกระทั่งนึกถึงคำพูดที่ว่า Might

is Right นั่นคือ การกระทำของผู้มีอำนาจย่อมถูกต้อง ซึ่งจริง ๆ แล้วไม่ถูก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้หลังจากได้ทรงสดับพระธรรมเทศนามงคลวิเศษ ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณ-

วโรรส ทรงแสดงในงานเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๖๑ เพื่อแสดงหลักแห่งธรรมะว่า ธรรมกับอธรรมให้ผลไม่เหมือนกัน ธรรมะคือความชอบธรรม ทรงนำเรื่องนี้ไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นในมหาสงคราม ในยุโรปที่สิ้น

สุดลงด้วยความปราถนาของผู้ละเมิดธรรมะ ทำให้ผู้แปลคิดชื่อ The War between Right and Might ได้ ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ราวกับทรงมีทิพยเนตร เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต

- ในกาลอนาคต ก็จะมีผู้มุ่งหมาย
ข่มธรรมะทำลาย ให้พินาศและฉิบหาย

In the days to come, some will aspire
To destroy righteousness and harm mankind.

- เชื่อถือกำลังแสน ยะจะขึ้นเป็นหัวโจก
หวังครองประดาโลก และเปนใหญ่ในแดนดิน

Relying on might, they will act as leaders
And hope to conquer the world as rulers.

- สัญญามีตรามั่น ก็จะเรียกกระดาษขึ้น
ละทิ้งธรรมะสิ้น เพราะอ้างคำว่าจำเป็น

Sealed contracts will be called mere paper,
Righteousness discarded in favour of necessity.

- หญิงชายและทารก ก็จะถูกที่ลำเค็ญ
ถูกราญประหารเห็น บ่มีมีอะไรขวาง

Women, men, and babes will suffer hardship,
Killed they will be as nothing may intervene.

- ฝ่ายพวกอธรรมเหิม ก็จะเริ่มจะริทาง
ทำการประหารอย่าง ที่มนุษย์มิเคยใช้

The evil faction bold will introduce a way
To execute people as never was done by man.

- ฝ่ายพวกที่รักธรรม ถึงจะคิดระอาใจ
ก็คงมิยอมให้ พวกอธรรมได้สมหวัง

Those dharma-loving people, though discouraged,
Will never let the wicked have their way.

- จักชวนกันรวบรวม พลากกำลังขลัง
รวมทรัพย์สะพริบพรั่ง เปนสัมพันธไมตรี
They will join forces to gather men strong
And wealth promptly, an ally they will form.
- ช่วยกันประจันต่อ พวกอะธรรมะเสนี
เข้มแข็งคำแหว่งมี สุจริตะธรรมสนอง
Together they will fight the evil army.
Bold they will be, as goodness is on their side.
- ลงท้ายฝ่ายธรรมะ จะชำนะดังใจปอง
อะธรรมะคงต้อง ประชาชัยเป็นแน่นอน
In the end the side of righteousness
Will emerge victorious as expected.
Those who adhered to wickedness
Will certainly be defeated.

ในการแปลเรื่อง **พระอภัยมณี** ของสุนทรภู่ นั้น ทำงานกันเป็นคณะ แต่ละคนไปแปลบทที่ได้รับมอบหมาย และนำมาเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณา ร่วมกัน โดยผู้แปลอาจแก้ไขปรับปรุง

ถ้าเห็นด้วยกับคำวิจารณ์ของที่ประชุม และมีเจ้าของภาษาเป็นผู้ตรวจสอบ ความถูกต้องของภาษา บางครั้ง ผู้แปลอาจไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้ตรวจ แก้มาก็ไม่ต้องแก้ตาม เช่น เมื่อ

สุดสาครไปลานางเงือกผู้เป็นมารดา เพื่อจะเดินทางไปตามหาพระอภัย-มณีผู้เป็นบิดา นางเงือกก็รำพันว่า ลูกน้อยจะต้องไปเสี่ยงภัยอันตราย อาจเสียชีวิตได้

สารพัดมัจฉาก็กล้าหาญ
ในกลางย่านยมนาขลาลินธุ์
ทั้งครุฑาวายุภัสสกหัสติน
เที่ยวโฉบบินบนอากาศไม่ขาดวัน

Many kinds of fierce fish abound
In the midst of the watery path.
Garudas, wayuphat, and hassadin
Soar the sky unceasing.

ผู้เขียนทำเชิงอรรถอธิบายว่า *wayuphat* คือ A fabled wind-eating bird และ *hassadin* คือ A fabled elephant-eating bird แต่ผู้ตรวจคือ คุณไมเคิล ไรท์ ก็เป็น Chimera และ Griffin ซึ่งเป็นสัตว์ประหลาด ในเทพปกรณัมกรีกผู้เขียนไม่เห็น ด้วยและไม่แก้ตามข้อแนะนำเพราะ

ไม่ตรงตามต้นฉบับ บางครั้งการใช้ ภาษาในกวีนิพนธ์อาจไม่ถูกต้อง ตามหลักไวยากรณ์ แต่อนุโลมว่า ทำได้ เพราะมี poetic licence คือ ในการเขียนกวีนิพนธ์ผู้แต่งมีเสรี-ภาพ ที่จะเปลี่ยนกฎเกณฑ์ของ ภาษาได้ เช่น สลับตำแหน่งของคำ หรือเปลี่ยนความหมาย

ความตอนหนึ่งจาก **พระอภัย มณี** ที่มีผู้นำมาใส่ทำนองเป็นเพลง **คำมั่นสัญญา** สามารถแปลให้มี สัมผัสได้ในชื่อ *The Pledge* ซึ่งมี ผู้ขอให้ผู้เขียนแปลเพื่อนำไปอ่าน ในงานแต่งงานของบุตรชายซึ่งฝ่าย เจ้าสาวเป็นชาวต่างชาติ

ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร
ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน
แม้อยู่ในใต้หล้าสุธาธาร
ขอพบพานพิศวาสไม่คลาดคลา
แม้เนื้อเย็นเป็นห้วงมหรณพ
พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา
แม้เป็นบัวตัวพี่เป็นภุมรา
เชยผกาโกสุมประทุมทอง
แม้เป็นถ้ำอำไพใครเป็นหงส์
จะร่อนลงสิงสู่เป็นคู่สอง
ขอติดตามทรมสงวนนวลละออง
เป็นคู่ครองพิศวาสทุกชาติไป

Though earth, skies, seas, come to an end,
My love for you will ne'er be spent.
Even under the earth and sea,
Parted from you I'll never be.
If you my dear are water cool,
Fish I will be in such a pool.
Lotus you are, I bumblebee,
To greet your golden bloom with glee.
If you're a cave, swan I'll be too,
To live therein and be with you.
I'll follow you my dear beauty,
To be your mate through eternity.

สัมผัสที่ใช้เป็นแบบ couplet คือ ๒ บรรทัดจะสัมผัสที่ท้ายบรรทัด หรือ end rhyme โครงสร้างจะมีการสลับที่จากโครงสร้างปกติ ประธาน กริยา กรรม อาจเอาส่วนขยายขึ้นก่อน มีการใช้ contraction เช่น ne'er แทน never I'll แทน I will you're แทน you are เพื่อให้ได้จำนวน

พยางค์ที่ต้องการคือ ๘ พยางค์ มีการใช้ alliteration หรือการสัมผัสพยัญชนะต้น ได้แก่ greet, golden และ glee bumblebee และ bloom บทกวีศรชัยในวรรณคดีไทย ก็เป็นสิ่งที่ชาญฉลาด อย่างที่อาจเรียกว่า “ไปแต่ไม่เปลือย” อ่านแล้วต้องจินตนาการเอาเอง ชาวต่างชาติ

อ่านแล้วอาจไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น อยู่ดี ๆ ทำไมมีพายุ ฟาแลบฟ้าร้อง หรือพูดถึงว่าจุฬาคว่าวาวปักเป้า การแปลต้องสื่อนิด ๆ แต่ไม่โจ่งแจ้งต่อไปนี่คือบทกวีระหว่างพระอภัยมณีกับนางผีเสื้อสมุทร

เกิดกุลาคว้าวาวปักเป้าติด
กระแจะขีดขากบกระทบเหนียง
กุลาสายย้ายหนีตีแก้อีียง
ปักเป้าเหวี่ยงยักแผลกระแจะขีด

The star-kite caught hold of the lady kite
Its lower spur the latter's loop did touch.
The star-kite swerved to keep its balance;
The lady kite up and down moved in pursuit...

...สมพาสัยภริกร่วมภิรมย์สม
เหมือนเด็ดดอกหญ้าดมพอได้กลิ่น
เป็นนิสัยในพิภพทรณินทร์
ไม่สุดสิ้นสิ่งเสน่ห์ประเวณี

Being intimate with the sea-ogress
Was like smelling the blooms of lowly weeds.
Such is the worldly way of all flesh,
There's no end at all to carnal matters.

การแปลเรื่องสั้น นวนิยาย หรือบทละครจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษคล้ายคลึงกันในแง่ที่

ภาษาที่ใช้มักเป็นภาษาพูด บางครั้งไม่เป็นประโยคสมบูรณ์ ควรแปลให้เป็นธรรมชาติที่สุด บางครั้งต้อง

อาศัยเทคนิคในการพิมพ์ช่วย เช่น ในเรื่องสั้นชื่อ กระถางชะเหนียงที่ริมหน้าต่าง ของวินทร์ เลียววาริณ

ตัวเอกประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ แปลส่วนที่เป็นความคิดคำนึงของ จากคำบรรยายหรือคำพูดของตัว
นอนเป็นอัมพาตเคลื่อนไหวไม่ได้ ชายผู้นี้จะใช้วิธีพิมพ์ตัวเอนอยู่ใน
พูดไม่ได้ อยู่ในโรงพยาบาล เวลา เครื่องหมาย [] เพื่อให้แตกต่าง
ละครอื่น

Closing the book, she smiled. "It's a very beautiful story, isn't it?"

He closed his eyes for a moment before meeting Ket's eyes.

[Thank you for trying to encourage me, but this story and mine are not the same.]

บทละคร ๕ องก์ เรื่อง การ มาลากุล ซึ่งผู้เขียนแปลว่า **Love** และการปะทะคารม ทั้งต้องแปล
เมืองเรื่องรัก ของหม่อมหลวงปิ่น **and Politics** เต็มไปด้วยบทสนทนา stage direction ด้วย

ประจวบ: กำลังจะเป็นโรคเส้นประสาท

Prachuap: I'm having a nervous breakdown.

กึ่งกาญจนะ: (หัวเราะเบา ๆ) อะไรคะ โรคเส้นประสาท

Kingkan: (laughing softly) What? A nervous breakdown?

ประจวบ: คุณกึ่ง คุณหัวเราะเยาะผมหรือ

Prachuap: Khun King, are you laughing at me?

กึ่งกาญจนะ: เอ๊ะ ดิฉันหัวเราะเยาะที่ไหน

Kingkan: Oh, I'm not!

ประจวบ: (เดือดใหญ่) พุทโธ่ คุณกึ่ง คุณจะแกล้งผมทำไม

Prachuap: (Getting very angry) My goodness! Khun King, why are you teasing me?

กึ่งกาญจนะ: แกล้งอย่างไรคะ

Kingkan: How am I teasing you?

ประจวบ: คุณแกล้งยั่วให้ผมเป็นบ้าอยู่เดี๋ยวนี้เอง (สาวทำเข้าไปใกล้กึ่งกาญจนะ)

Prachuap: You're making me crazy right now. (Stepping closer to Kingkan)

กึ่งกาญจนะ: (เห็นท่าไม่ดี) หยุดค่ะ...หยุด...หยุด...

Kingkan: (Sensing that the situation is not good) Please stop...stop...stop!

ผู้เขียนเห็นว่าการทำงานด้าน การแปลเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ต้อง อาศัยความพยายาม ความอดทน การค้นคว้า หมั่นฝึกฝนอยู่ตลอดเวลา และต้องไม่คิดว่าตนเองแปลเก่งแล้ว ไม่สนใจคำวิจารณ์ของผู้อื่นซึ่งเป็นการดีเพื่อถ้อย ถ้าไม่สามารถหาความรู้ จากตำราได้ก็ต้องถามผู้ที่มีความรู้

ด้านนั้น ๆ โดยไม่จำเป็นที่จะต้อง เป็นครูบาอาจารย์ อยากรู้เรื่องการ ก่อสร้างก็ต้องถามสถาปนิก วิศวกร หรือช่างไม้ อยากรู้เรื่องต้นไม้ก็ต้อง ถามคนสวน ไม่ต้องอายเกรงว่าคนอื่นจะว่าเราโง่ การทำงานเป็นกลุ่ม ก็เป็นสิ่งที่ดีจะช่วยให้ได้ความเห็น ในแง่มุมอื่นที่แตกต่างออกไป และ

ควรให้ผู้อื่นช่วยอ่านผลงาน เพื่อ ดิชม จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น.

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการรวมวรรณกรรมอาเซียน.
วรรณกรรมสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ฉบับแปล เล่ม ๓ เ. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๓.

_____. **วรรณกรรมสมัยธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ฉบับแปล เล่ม ๓** ปี. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๓.
เจฟฟรี ไลน์สโตน. **จุฬาลงกรณราชสันตติวงศ์ - พระบรมราชวงศ์แห่งประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัท พิชญ์โลกการพิมพ์

จำกัด, ๒๕๓๒.
หนังสือที่ระลึกงาน สวนหลวงทิพย์กวี พุทธศักราช ๒๕๓๓. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๓.
Chulalongkorn, King. **Ngo Pa**. Bangkok: Kurusapa Press, 1999.
Office of the National Culture Commission.
Phra Aphai Mani II. Bangkok: Aroon

Karnpim Ltd., Partnership, 2000.
Pin Malakul, M.L. **Love and Politics**. Bangkok: Kurusapa Press, 2003.
Poolthupya, Srisurang, Ed. **ASEAN Short Stories & Poems by S.E.A. Write Awardees 1999**. Bangkok: Thai P.E.N. Centre, 2001.

Abstract Experiences in Doing Translation Work

Malithat Promathatavedi

Associate Fellow of the Academy of Arts, The Royal Institute, Thailand

Translation is a process of transferring ideas from one language to another by using correct and appropriate language, while the original meaning remains intact. The translator must be knowledgeable in both languages in the areas of structure, vocabulary, idiomatic expression, and grammar. He/She must acquire general knowledge in all fields and practice until skill is attained. An essential requirement is the use of dictionaries and reference books, especially in specific fields. The same principles apply in both translating from English to Thai and Thai to English. First one has to know the material one is working on. Then one must consider the type of material and know the differences between the structure and levels of the languages. One must also know the vocabulary, idiomatic expressions, and specific vocabulary used in different fields. Knowledge about culture is essential. Lastly, one must be knowledgeable in all areas. As for the translation of literary work, it can be divided into prose and poetry. Verses should be paraphrased first before actual translation begins. They can be translated as prose or poetry depending on the circumstances. It is not compulsory for verses to rhyme. Apart from dictionary meaning, the translator has to look for the unwritten meaning by reading between the lines. When translating old texts, contemporary language should not be used, otherwise anachronism would occur. Check the facts, names of people and places and details for accuracy. In translating from Thai to English, the service of a native speaker should be sought to go over the translation to check the appropriate use of language and grammar. Working as a team is recommended for the exchange of ideas. In order to be a good translator, one must be broad-minded enough to accept criticism from others.

Key words: translation, content, structure, literary work, vocabulary, idiomatic expression